

ВІЛЬНЮС СЛЪОЗАМ НЕ ВІРИТЬ. ПІСЛЯМОВА ДО САМІТУ НАТО

Без ПДЧ, але з гарантіями

Литовська Республіка, у столиці якої проходив саміт Альянсу, є однією із найуразливіших держав на східному фланзі НАТО. Ця країна затиснута між російською Калінінградською областю та Білоруссю. Вжиті заходи безпеки були виправданими. Адже Вільнюс приймав найвпливовіших лідерів країн-членів НАТО на чолі з президентом США Джоозефом Байденом та очільників країн-партнерів зі спецгостем – президентом України Володимиром Зеленським.

Втім, через позицію таких країн, як США і Німеччина, які бояться прямого конфлікту з Росією, вільнюська зустріч певною мірою відбулася в тіні Бухарестського саміту НАТО 2008 року, де Україні та Грузії було відмовлено у прийнятті до Плану дій щодо членства (ПДЧ), задовольняючись заявою про те, що обидві країни стануть членами Альянсу.

У Вільнюсі країни-члени НАТО погодилися на остаточне скасування ПДЧ для України, що можна вважати певним проривом. Проте не все так просто, оскільки на заміну прийшла «адаптована Річна національна програма», що радше є заміною вивіски, аніж реальним наближенням Києва до Альянсу. Ба більше, у положенні підсумкової декларації саміту щодо членства України в Альянсі йдеться про те, що НАТО запросить нашу державу приєднатися, «коли дозволять умови». А це означає, що термін вступу України, яких вимагає президент України Володимир Зеленський, немає.

«Ми повністю підтримуємо право України обирати власні рішення щодо безпеки. Майбутнє України в НАТО. Ми підтверджуємо взятє на Бухарестському саміті 2008 року зобов'язання щодо того, що Україна стане членом НАТО», зазначили глави країн-союзниць.

Президент Зеленський не приховав свого розчарування. Про що, зокрема, говорить його допис у Twitter. «Безпрецедентно й абсурдно, коли немає жодних часових рамок і для запрошення (!), і для членства України; і коли натомість додається якесь дивне формулювання про «умови» навіть для запрошення України», – написав Зеленський.

Однак згодом надійшли й більш оптимістичні новини. Зокрема, на полях саміту було досягнуто домовленості, з якими країни G7 у спільній декларації пообіцяли надати Україні довгострокову військову підтримку та гарантії безпеки задля захисту від нинішнього російського вторгнення і стримування можливого рецидиву такої агресії. Декларація – рамковий документ, після якого будуть укладені двосторонні безпекові угоди між Україною та деякими країнами-«гарантами». У ній йдеться також про сприяння реформам в Україні, які потрібні для членства в НАТО, підтримці подальшого розвитку оборонно-промислової бази України, тренування та навчання українських збройних сил, обмін розвідданими та співробітництвом. Україна зі свого боку зобов'язується робити позитивний внесок у безпеку партнерів та посилювати заходи прозорості та підзвітності щодо партнерської допомоги, а також продовжувати реалізацію реформ.

«Ми працюватимемо разом з Україною над конкретними двосторонніми довгостроковими зобов'язаннями в галузі безпеки, щоб забезпечити стійкі сили, здатні захистити Україну зараз та стримати будь-яку російську агресію в майбутньому», – йдеться в заяві країн G7.

Окремо слід згадати й про військову допомогу Україні. Так, президент Франції Еммануель Макрон оголосив про передачу крилатих ракет великої дальності Scalp, а міністр оборони ФРН Борис Пісторіус заявив, що його країна поставить Україні 20 тис. артилерійських снарядів, 40 бойових машин Marder, 25 танків Leopard 1, дві пускові установки Patriot, різного роду боеприпаси та інше військове оснащення. І це не все.

Ще один позитивний сигнал – створення Ради Україна-НАТО й проведення її інавгураційного засідання. Це новий формат відносин, в рамках якого Україна стала на рівень з державами-членами Альянсу із правом голосу, на відміну від Комісії що існувала з 1997 року, з її суто консультативними функціями. Відтепер підвищений статус партнерства дозволить ініціювати засідання Ради в будь-який час і відкрити двері для нових сфер співпраці, що включає більший обмін розвідданими, спільні навчання, інвестиції в оборону та роботу із оперативної сумісності з арміями НАТО.

Важливим досягненням є те, що країни-члени не зможуть блокувати роботу новоствореної Ради, про що на спільній пресконференції з Володимиром Зеленським зазначив генеральний секретар НАТО Єнс Столтенберг.

«Головувати у Раді буду я, як генеральний секретар НАТО. Я можу скликати зустріч цієї Ради. Тож це не може бути заблоковано окремими союзниками або членами цієї Ради», – додав Столтенберг.

Тож такі подразники, як орбанівська Угорщина, що засідання Комісії Україна-НАТО, на певний період, імовірно, зникнуть. І саме саміт у Вільнюсі став місцем перегортання цієї деструктивної сторінки взаємовідносин України та Альянсу.

Що ухвалив Альянс для України:

- *Україні на шляху до НАТО не потрібно буде виконувати «План дій щодо вступу» (ПДЧ);*
- *Україні потрібно провести необхідні додаткові демократичні реформи та реформи сектора безпеки;*
- *Україна приєднається до НАТО «коли союзники погодяться» і «будуть виконані умови»;*
- *Продовження надання Комплексного пакету допомоги (Comprehensive Assistance Package/CAP) у розмірі 500 млн євро щорічно для відновлення сектору безпеки і до повної оперативної сумісності з НАТО.*

Подальшому розширенню бути!

Не лише Україна прагне до Північноатлантичного союзу. Далі мова про Скандинавію.

Після успішного долучення Фінляндії, черга за Швецією. Втім, обидві країни зустріли опір президента Туреччини Реджепа Таїпа Ердогана, на думку якого Фінляндія і Швеція служать прихистками для терористів. І якщо у випадку з фінами офіційна Анкара вважала цей пункт ви-



конаним, то питання членства Швеції ще донедавна висіло у повітрі.

Переговорний процес між сторонами, у тому числі телефонна розмова президента Ердогана з американським колегою Байденом, зробили свою справу. І ще до офіційного початку саміту НАТО у Вільносі дипломати повідомили радісну новину: Анкара після кількох місяців вагань і тримання в напрузі партнерів нарешті погодився на членство Швеції в Альянсі. Тепер згода має бути скріплена резолюцією турецького парламенту, що точно не буде проблемою.

Безперечно, вступ Швеції, як і Фінляндії, до НАТО є великим провалом для Кремля. Адже в результаті цього кроку обороноздатність Альянсу на крайній півночі та в Арктичному регіоні значно зросте, а Балтійське море пе-

ретвориться на «внутрішнє озеро» блоку.

Також зросте важливість Готланду – шведського острова, який лежить посеред Балтійського моря, приблизно за 300 км від Калінінградської області РФ. У майбутньому він може зіграти ключову роль у постачанні й доукомплектуванні військ НАТО для захисту країн Балтії, оскільки, відповідно до внутрішніх планів Альянсу, ВМС Швеції, Фінляндії та Німеччини матимуть змогу розгорнути свої сили на території Готланду проти російського флоту, там дислокованого.

Замість висновку

Отож, чи дійсно Вільнюс став настільки «токсичним» для перспектив членства України в НАТО? Це прозвучить дивно, але саміт засвідчив один простий факт: ідея майбутнього членства України в НАТО більше не сприймається як щось з розряду фантастики. Хоч і з уточненням «після війни».

Вільнюс також показав, що члени Альянсу готові надавати військову допомогу у боротьбі із російською агресією, але будуть дивитися і на прогрес в реформах для того, щоб потім обдумати наступні кроки і формати співпраці з Україною. Можливо, орієнтир на Вашингтон буде тим прекрасним напрямом. Проте нас чекає ще одна осінь і зима із виконання «домашнього завдання» разом із обороною України та усього євроатлантичного простору.

Вікторія ВДОВИЧЕНКО,
доцент Київського університету імені Бориса
Грінченка; викладач Університету Болоньї

Станіслав ЖЕЛИХОВСЬКИЙ,
кандидат політичних наук, експерт-міжнародник

